

Кошляк В.І.,

заступник директора з навчально-виховної роботи Білоцерківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №9 з поглибленим вивченням іноземних мов Білоцерківської міської ради Київської області

МОНІТОРИНГ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ У ШКОЛІ І СТУПЕНЯ

У статті представлено дослідження локального рівня "Моніторинг результатів участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук" та доведено, що моніторинг – це сучасний механізм управління якістю шкільної освіти, система інструментарію, що забезпечує оцінювання ефективності освітнього процесу, визначення подальших дій для його покращення.

Ключові слова: *якість освіти, освітній моніторинг, об'єкти моніторингу, етапи моніторингу, завдання моніторингу, види моніторингу.*

Постановка проблеми. Для формування освітньої політики у школі І ступеня, а саме: забезпечення якісної освіти, здійснення контролю за дотриманням Державного стандарту початкової освіти, аналізу навчально-виховного процесу та прогнозування його розвитку – дієвим способом є моніторинг, який дає можливість з'ясувати причини, що сповільнюють навчально-виховний процес, самостійно формулювати й вирішувати освітні проблеми, розробляти управлінські рішення з коригування небажаних диспропорцій на основі аналізу зібраної інформації.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. В останні десятиліття ХХ – на початку ХХІ століть поняття "моніторинг" стало предметом наукового обґрунтування в педагогічній галузі (Б. Бодряков, О. Боднар, Н. Вербицька, Г. Єльнікова, Є. Заїка, О. Ляшенко та інші).

Узагальнюючи наукові інтерпретації поняття "освітній моніторинг", можемо зазначити, що його осмислено як форму організації, збирання, оброблення та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, яка забезпечує безперервне стеження за її станом і прогнозування розвитку. Моніторинг – це система контролю й діагностики, яка передбачає комплекс процедур спостереження, поточного оцінювання важливих перетворень в освітній системі, а також спрямування цих перетворень на досягнення визначених параметрів розвитку досліджуваного об'єкта.

Отже, вважаємо, що моніторинг є основним способом визначення якості шкільної освіти, оскільки система його інструментарію здатна оцінити ефективність освітнього процесу та передбачити подальші кроки для його покращення.

Упровадження педагогічного моніторингу дозволяє підвищити рівень якості шкільної освіти, а його результати дають можливість адміністрації закладу, педагогам аналізувати свої дії, відповідно плануючи педагогічну діяльність.

Мета статті – розкриття дослідження локального рівня "Моніторинг результатів участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук" на прикладі Білоцерківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 9 з поглибленим вивченням іноземних мов Білоцерківської міської ради Київської області.

Виклад основного матеріалу. Навчально-виховний процес у початкових класах Білоцерківської спеціалізованої школи I-III ступенів № 9 з поглибленим вивченням іноземних мов Білоцерківської міської ради Київської області спрямовано на виконання сучасного соціального замовлення, сутність якого – усебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей; формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня, забезпечення економіки країни кваліфікованими фахівцями.

Навчально-виховний процес здійснюється відповідно до Державної національної програми "Освіта" (Україна XXI століття), Указу Президента від 25.06.2013 № 344/2013 "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021", законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Програми розвитку закладу, Статуту школи.

Організація діяльності педагогічного колективу школи I ступеня обумовлена проблемою закладу – "Створення оптимальних умов для реалізації ефективної системи методичної роботи, спрямованої на підвищення рівня творчої діяльності педагогічних працівників з метою забезпечення індивідуалізації та спеціалізації навчально-виховного процесу в умовах інформаційно-освітнього середовища".

Серед головних завдань школи I ступеня виокремлено створення інноваційної педагогічної системи з такою організацією навчально-виховного процесу, яка б максимально повно сприяла розвитку продуктивно мислячої творчої особистості, задоволенню її потреб у самопізнанні, творчому самовдосконаленні, самореалізації.

Отже, оскільки в основі діяльності закладу лежить мета – створення педагогічної системи максимального впливу на розвиток учня й педагога, – вважаємо, що саме технологія моніторингу уможливує це.

Перед БСШ № 9, як і перед кожним навчальним закладом, стоять запитання: Як здійснювати ефективно управління закладом освіти? Як підвищити якість освіти? Від чого залежить результативність роботи школи?

Відповіді на ці та подібні запитання можна сформулювати на основі моніторингу якості освіти, адже як специфічний вид контролю він передбачає вимірювання та зіставлення, аналіз інформації про діяльність освітньої системи чи її окремих елементів.

Ураховуючи положення теоретичних праць, визначаємо, що моніторинг повинен включати такі етапи:

- визначення мети, завдань;
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- збирання інформації, систематизація, узагальнення й оброблення даних;
- визначення факторів, що впливають на якість освіти, та їх відповідне коригування, завчасне попередження небажаних результатів.

Відповідно до визначеної мети моніторингу відбувається формулювання основних завдань, а саме:

- вивчення особливостей педагогічного, учнівського колективів напередодні проведення дослідження;
- збирання інформації за напрямками дослідження;
- визначення об'єктів дослідження;
- підготовка діагностичного інструментарію;
- відбір системи показників, на основі яких здійснюється моніторинг;
- проведення систематичних досліджень з метою виявлення динаміки змін;
- підготовка звіту з висвітленням результатів моніторингу та відповідних рекомендацій.

Проведення моніторингу дає можливість:

- приймати відповідні управлінські рішення та прогнозувати навчально-виховну роботу у школі I ступеня на наступний навчальний рік;
- оперативно втручатися і вносити відповідні корективи до педагогічного процесу;
- конкретно планувати роботу з учителями й учнями щодо вирішення відповідної проблеми;
- створювати умови для порівняння власного оцінювання діяльності педагогічного колективу з незалежним оцінюванням.

Перспективи подальшого педагогічного дослідження полягають у такому:

- виявленні передового педагогічного досвіду, його узагальненні та розповсюдженні;
- ефективному використанні практичного досвіду та працездатності вчителя;
- відкритті нових проблемних ситуацій;
- плануванні роботи методичного об'єднання вчителів початкових класів;
- створенні умов, за яких учитель зацікавлений у незалежній об'єктивній оцінці своєї праці;
- забезпеченні механізмами регулювання цілей та способів їх досягнення;
- виявленні помилок у поставлених цілях, планах, завданнях, що встановлені адміністрацією школи;
- можливості вчителів, батьків побачити об'єктивну картину навчально-виховного процесу тощо.

Отже, отримати достовірну інформацію про діяльність будь-якої складової навчально-виховного процесу, про проблеми, що виникають на різних рівнях: учень – учитель, учитель – адміністратор, адміністрація – батьки; зростання чи зниження якості навчання в закладі можливо завдяки добре продуманому та організованому відстеженню, тобто моніторингу.

Моніторинг може здійснюватися на національному, регіональному та локальному рівнях залежно від обсягу та масштабності проведення.

На локальному рівні розрізняються такі види моніторингу:

- адміністративний (внутрішньошкільний контроль);
- педагогічний (дослідження професійної компетентності педагога, здатності управляти учнівським колективом тощо);
- психологічний (аналіз психологічного клімату, індивідуально-психологічних особливостей дітей, рівня адаптації учнів до школи тощо);
- учнівський (аналіз навчальної діяльності з певного предмета, рівня вихованості, емоційного ставлення до процесу навчання, рейтингу навчальної успішності, виявлення соціометричного статусу школяра в колективі тощо).

Важливо з'ясувати, якими є основні вимоги щодо проведення моніторингу в освітньому закладі, а також функції суб'єктів дослідження – директора, заступника директора, психолога, соціального педагога, учителів-предметників тощо.

Освітня практика засвідчує, що найбільш ефективним на локальному рівні є комплексний моніторинг, оскільки він проводиться як цілісне дослідження за пріоритетними або найбільш вразливими напрямками діяльності закладу освіти та спрямований на системне виявлення недоліків, створення банку об'єктивних даних про діяльність навчального закладу й вирішення виявлених проблем.

Моніторинг має різні функції: аналітичну, діагностичну, оцінювальну, коригувальну, орієнтувальну, інформаційну.

Актуальність моніторингових досліджень у сфері початкової освіти зумовлена багатьма чинниками. Насамперед від початкової школи, яка закладає фундамент для подальшого розвитку особистості та розкриття її творчого потенціалу, значною мірою залежить ефективність функціонування й розвитку всієї системи загальної середньої освіти.

Для проведення моніторингу важливо вирішити такі проблеми:

- Які показники чи напрями діяльності є важливими для управління розвитком освітнього середовища в школі I ступеня?

– Якою має бути періодичність збирання інформації, за якими етапами? Як буде використана отримана інформація?

– Яким має бути інструментарій, засоби оброблення та інтерпретація результатів?

Презентуємо моніторингове дослідження локального рівня **"Моніторинг результатів участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук"**. Цей експеримент було здійснено за таким планом:

1. Адміністрацією навчального закладу формулюється актуальність дослідження, визначаються потреба в його проведенні та очікувані результати.
2. Здійснюється цілеспрямований добір інструментарію для проведення дослідження.
3. Складається план проведення моніторингу, визначаються терміни, відповідальні особи, описуються методики використання дібраного інструментарію.
4. Відбувається збирання даних.
5. Проводиться оброблення та аналіз даних за допомогою математичної статистики або описового пояснення.
6. На основі обробленої інформації формуються рекомендації для вдосконалення досліджуваного явища.
7. Здійснюється корекція навчального процесу на основі запропонованих рекомендацій.
8. Оприлюднюються результати моніторингу та враховуються в подальшому плануванні й програмуванні освітньої діяльності школи I ступеня.

Для ліквідування виявленої слабкої ланки освітньої діяльності розробляється технологія вирішення проблеми за етапами:

- усвідомлення виявленої проблеми;
- визначення можливих способів і термінів її усунення чи вирішення;
- проведення аналізу очікуваних результатів;
- збирання інформації про можливі варіанти вирішення проблеми;
- вибір найоптимальнішого варіанту вирішення проблеми за допомогою обговорення з учителями початкових класів;
- упровадження прийнятого рішення;
- оцінювання результату;
- виявлення нової проблеми і т.д.

Моніторинг результатів участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук дає можливість не лише виявити рівень знань обдарованих дітей, а й з'ясувати недоліки і прогалини в організації навчального процесу та в знаннях учнів, а отже, й усунути їх.

Як і будь-яка діагностика, моніторинг результатів участі учнів 4-х класів у міських олімпіадах із основ наук передбачає контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій і прогнозування розвитку результатів навчальної діяльності.

Оцінювання результатів участі випускників школи I ступеня в міських олімпіадах важливе не тільки для місцевого органу управління освітою, а й для школи, щоб сформулювати програму дій для подальшого розвитку, представити інформацію батькам та іншим суб'єктам освіти, а отже, удосконалити результати освітньої діяльності.

Зібраний матеріал за останніх сім років було опрацьовано, систематизовано, оформлено за допомогою схем і діаграм.

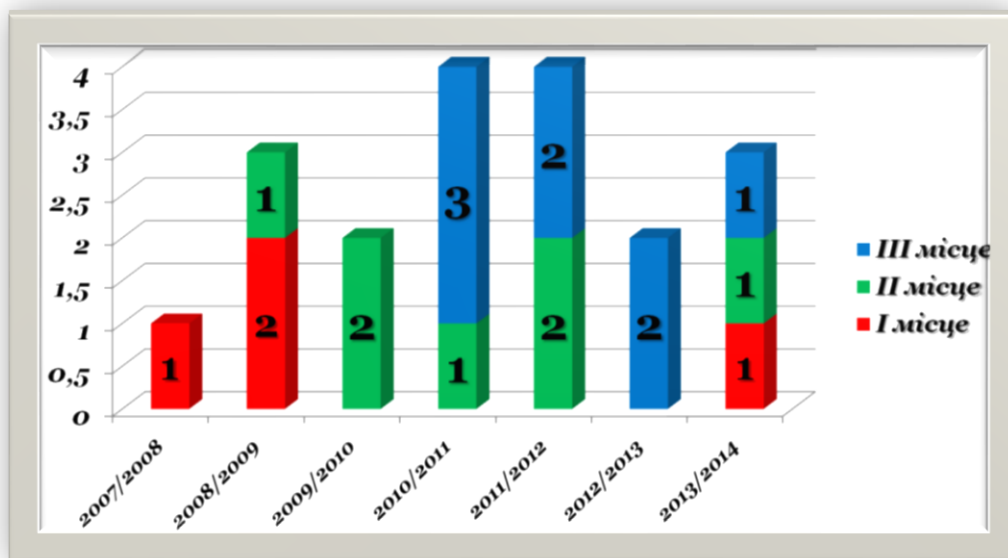

Рис. 1. Моніторинг результативності участі учнів 4-х класів БСШ № 9 у міських олімпіадах із основ наук за останні сім років

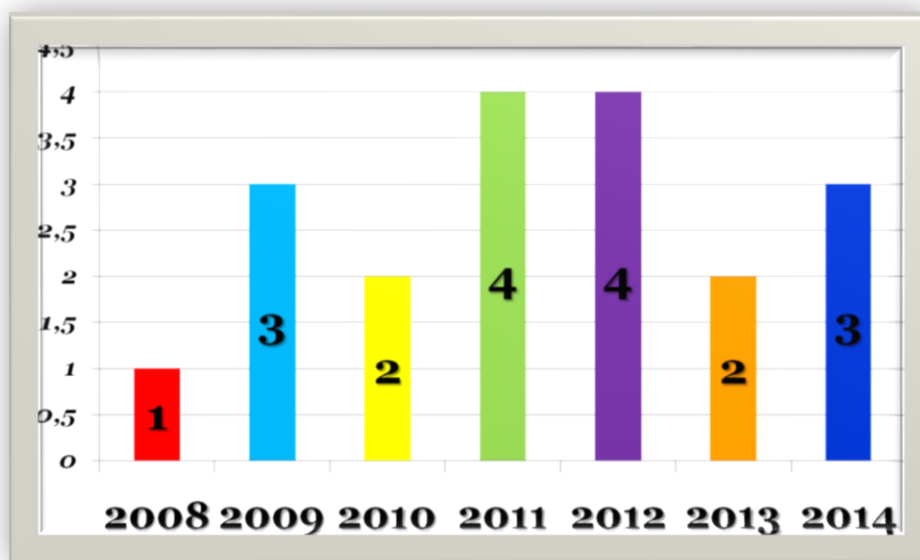

Рис. 2. Кількість призових місць учнів 4-х класів БСШ № 9 у міських олімпіадах із основ наук за останні сім років

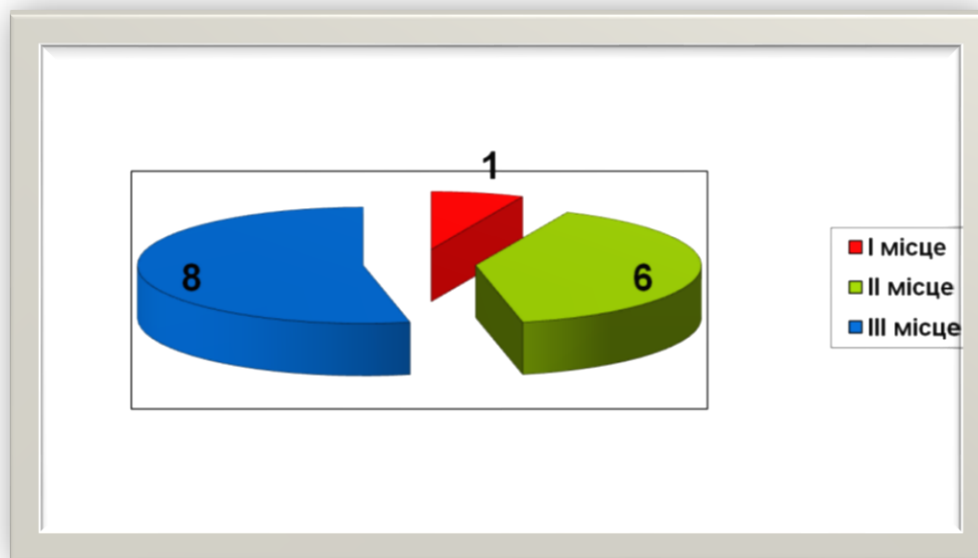

Рис. 3. Узагальнення результату участі учнів 4-х класів БСШ №9 у міських олімпіадах за п'ять останніх років

На перший погляд може здатися, що позиції школи успішні та стабільні. За більш ґрунтовного аналізу виявляється, що цей результат не зовсім стабільний, а іноді навіть має тенденцію до зниження. Тому виникає необхідність проаналізувати загальну результативність участі учнів 4-х класів у міських олімпіадах із окремих предметів.

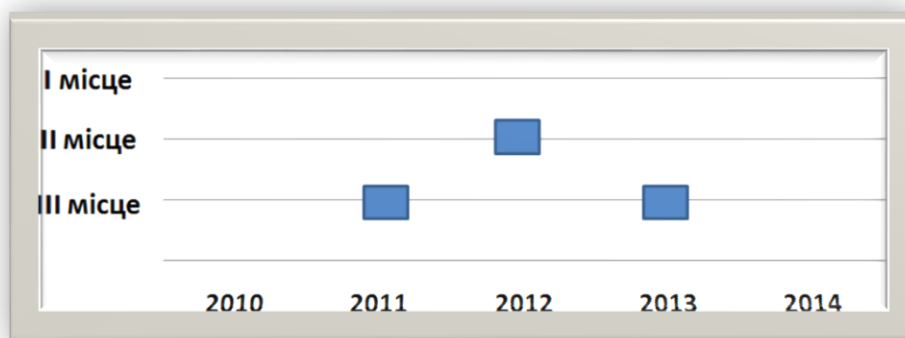

Рис. 4. Відстеження загальної результативності участі учнів 4-х класів БСШ №9 у міських олімпіадах із окремих предметів (українська мова)

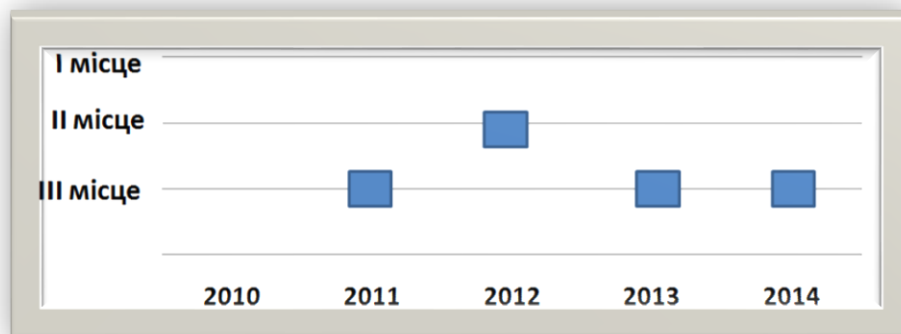

Рис. 5. Відстеження загальної результативності учнів 4-х класів БСШ №9 у міських олімпіадах із окремих предметів (українське читання)

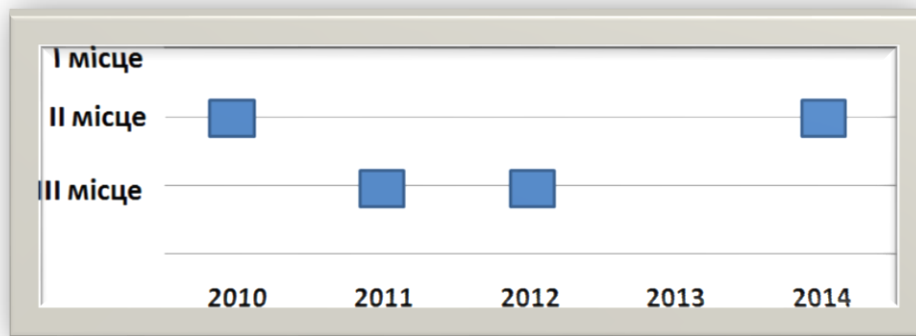

Рис. 6. Відстеження загальної результативності учнів 4-х класів БСШ №9 у міських олімпіадах із окремих предметів (математика)

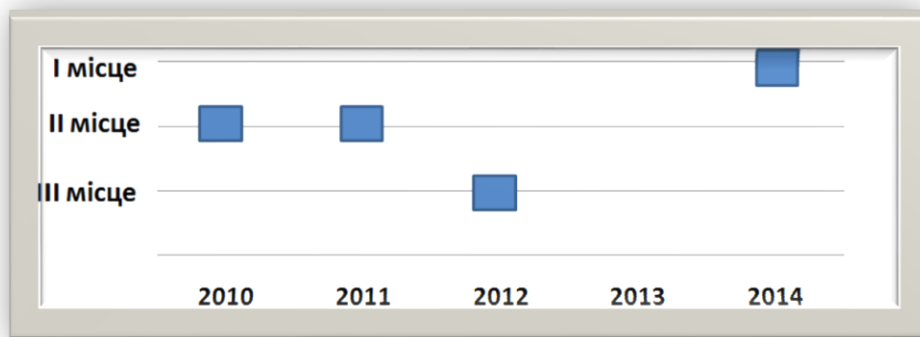

Рис. 7. Відстеження загальної результативності учнів 4-х класів БСШ №9 у міських олімпіадах із окремих предметів ("Я і Україна")

Моніторинг результатів участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук показав, що вони загалом є задовільними і стабільними. Однак результати в розрізі окремих предметів не належать до найвищих, що означає послаблення забезпечення розвитку індивідуальних здібностей і талантів випускників початкової школи та формування інтелектуального резерву школи II ступеня. З огляду на це було розроблено заходи щодо підвищення якості освіти за результатами участі учнів випускних класів початкової школи в міських олімпіадах із основ наук:

1. Проаналізувати результати участі випускників початкової школи в міських олімпіадах, прослідкувавши динаміку за останні роки.
2. Активізувати участь учнів в інтелектуальних і творчих конкурсах й олімпіадах із основ наук.
3. Проаналізувати на засіданнях ШМО вчителів початкових класів змістові аспекти результатів олімпіад.
4. Забезпечити системне навчання педагогічних працівників із питань організації роботи з обдарованими дітьми.
5. Забезпечити ефективне використання годин варіативної складової робочих навчальних планів.
6. Забезпечити освітні потреби й запити учнів та їхніх батьків у формуванні варіативної складової робочого навчального плану на діагностичній основі.

Висновки. Отже, моніторинг – це сучасний механізм управління якістю шкільної освіти, система інструментарію, що надійно забезпечує не тільки оцінювання ефективності освітнього процесу, а й визначення подальших дій для його покращення.

Список використаних джерел

1. Антонова В. Організація внутрішкільного моніторингу / Антонова В., Єрмолова Л., Белоненко Л. // Завуч. – 2006.– №8. – С. 10–13.
2. Боднар О. Моніторинг та самоекспертиза освітнього середовища навчального закладу [Електронний ресурс] / О. Боднар/ – Режим доступу : <http://pld.org.ua/index.php>.
3. Вікторов В.Г. Контроль знань : основні функції та методи / В.Г.Вікторов // Нова парадигма. – 2006. – № 52. – С. 38–48.
4. Вікторов В.Г. Управління якістю освіти (соціально-філософський аналіз) / В.Г.Вікторов. – Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – 286 с.
5. Дем'яненко О. Аналіз освітньої діяльності / Олена Дем'яненко, Тетяна Татаринцева // Шкільний світ. – 2008. – № 36 (516). – С. 5–8.
6. Єрмола А.М. Технологія моніторингу якості освіти : навчально-методичний посібник / А.М. Єрмола. – К. : Курсор, 2008. – 173 с.
7. Ізотова А. Моніторинг якості навчання / Ізотова А., Квадріціус С., Квадріціус Л. // Завуч. – 2006. – №8. – С. 10–14.
8. Лукіна Т. Види моніторингових досліджень // Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О.І.Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – С. 40–47.
9. Ляшенко О. Концептуальні засади моніторингу якості освіти // Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О.І.Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – С. 21–27.
10. Мельник Н.. Впроваджуємо моніторинг освіти [Електронний ресурс] / Н.Мельник // Видавництво Пляди. – 2006. – Режим доступу : <http://www.pld.org.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=84>.
11. Пархомець І. Моніторинг навчання / І. Пархомець // Завуч. – 2006. – № 26. – С. 6–9.
12. Чернишова Р. Впровадження проблемного моніторингу в навчально-виховний процес / Р.Чернишова // Завуч. – 2006.– № 8.– С. 7–9.

Кошляк В. Моніторинг как эффективный инструмент формирования образовательной политики в школе I степени

Актуальность выбранной темы определяется тем, что мониторинг способствует формированию политики обучения в школе I ступени, а именно: обеспечению качественного образования, осуществлению контроля за соблюдением Государственного стандарта начального образования, анализу учебно-воспитательного процесса и прогнозированию его развития.

В статье представлено исследование местного уровня "Мониторинг результатов участия учеников выпускных классов начальной школы в городских олимпиадах из основ наук" и доказано, что мониторинг представляет собой механизм современного управления качеством школьного образования, систему инструментария, которая обеспечивает оценивание эффективности образовательного процесса, определение дальнейших действий по его улучшению.

Ключевые слова: качество образования, мониторинг в образовании, объекты мониторинга, этапы мониторинга, задачи мониторинга, виды мониторинга.

Koshliak, Valentyna. Monitoring as an Effective Tool for Forming Educational Policy in Primary School

The relevance of the chosen topic is determined by the fact that monitoring contributes to the formation of educational policy in school of I stage, namely: providing quality education, implementation of monitoring compliance with the State standard of primary education, the analysis of the educational process and forecasting its development.

In this article the research of local level "Monitoring results of the participation of students of final grades of primary school in city Olympiads of the fundamentals of science" is modelled and it was proved that the monitoring is a modern quality management mechanism of school education, system of tools which can not only assess the effectiveness of the educational process but also provide further steps to improve it.

The relevance of monitoring in the field of primary education is caused by many factors, specification of the elementary school, which lays the foundation for further development of the individual and the disclosure of its creative potential, largely depends the efficiency of the operation and development of the whole system of secondary education.

Keywords: quality of education, monitoring of the education system, monitoring objects, monitoring stages, monitoring tasks, types of monitoring.